

Nr 66.

Av herr Pers, om återgång till majoritetsval i enmansvalkretsar vid val till riksdagens andra kammare.

Vid förra årets riksdag väckte jag en motion om återgång till majoritetsval i enmansvalkretsar. Konstitutionsutskottet, till vilket motionen hänvisades för förberedande behandling, hemställde, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utskottet bestod icke någon annan motivering för sin hemställan, än att det icke fann något skäl för föreligga, att nu taga i övervägande en övergång från proportions- till majoritetsval. Varje förändring borde genomföras inom det nuvarande systemets ram. Någon allmännare opinion för en omläggning hade icke heller kommit till synes.

Riksdagens kamrar anslöto sig till utskottets uppfattning.

I första kammaren föregicks beslutet av en rätt utförlig diskussion, i vilken, förutom motionären, några av utskottets ledamöter togo del.

När jag även vid innevarande riksdag upptar samma fråga, så är det icke därför, att jag skulle underkänna riktigheten av utskottets uttalade mening att någon allmännare opinion icke skulle ha yppats till förmån för det gamla valsättet. Men jag hyser den uppfattningen, att man i viktiga frågor icke får invänta en allmän opinion. Ibland får riksdagsmannen föra fram vad han anser vara viktigt och rätt och hoppas att opinionen förr eller senare skall komma till insikt om riktigheten av vad han framför. Så är förhållandet med mig i detta fall.

Jag upprepar icke de skäl, som jag framförde i min motion i ämnet vid förra årets riksdag, utan hänvisar till vad jag i den androg. Därtill fogar jag några anmärkningar och reflexioner.

I första kammaren framfördes gentemot min ståndpunkt i frågan, att ett införande av majoritetsval till andra kammaren skulle medföra ett upprullande av frågan om utbytande av proportionsvalen mot majoritetsval på hela det allmänna livets område. Visserligen ha vi talrika exempel på, att det går så till att en omkastning inte stannar förr än den tagit ut sitt och ett stycke därutöver. Detta beror i mycket på, när en rättelse sker i ett uppkommet missförhållande. Sker denna rättelse snart, så inskränker den sig till en lämplig justering, men ju längre ett missförhållande vidhålles, desto större blir risken för att bakslaget går till överdrift.

Äro proportionsvalen så illa grundade, att man kan befara att hela byggnaden brister, ifall de borttagas på ett håll, då är det icke mycket

bevänt med dem. Min uppfattning är den, att proportionsvalens idé har ett bestående värde för det allmänna livet på vissa områden, och att de där komma att visa sig lämpliga för framtiden. Därför har jag inskränkt mig till att påyrka deras avförande endast ifråga om valen till riksdagens andra kammare.

Från utskottets sida hävdades i debatten i första kammaren det proportionella valsättets berättigande på den grunden, att det var ett klassval. »Det är visst inte alla, som rösta med arbetarepartiet, som äro socialdemokrater, men de höra till den klassen och rösta med dem». — »På samma sätt med jordbrukarna».

Detta har nog sin riktighet, men fråga är, om det är något framsteg att gå tillbaka till förhållanden som rådde under ståndsförfattningen. Om en klass lägger sina speciella synpunkter på varje förekommande fråga, vartill det uppenbarligen finnes benägenhet på olika håll, så är det väl icke utan vidare givet att författningen skall organisera detta förhållande och därmed främja dess vidare utveckling. För min del hyser jag den uppfattningen, att riksdagen har att avgöra en hel del frågor, som bäst bedömas utan att häftas vid yrket eller klassen, utan i stället med betraktande av allmänmänskliga och medborgerliga förhållanden. Dessa genombryta ofta att icke säga oftast klassuppdelningen i samhället.

Det för mig avgörande är dock, att det proportionella valsättet till andra kammaren avskär den direkta förbindelsen mellan medborgare och representant, alltså även medborgarna i sin helhet och representationen i den kammare som är avsedd att stå medborgarna närmast. Det proportionella valsättet må vara påkallat och lämpligt på andra områden, därom är nu ej fråga, men på detta område, representationen i andra kammaren, bör ingen mellaninstans givas. Vid representationsreformen på 60-talet var elektorsval till andra kammaren utgångsläget, med direkt val som fakultatitiv form. Undan för undan blev den senare formen regel och har nu fallit bort. Den var föråldrad. I stället ha vi fått denna instans av partioorganisationer, som lägga valen till rätta för väljaren. Härigenom förvanskas omedelbarheten på ett sätt som knappast är mindre olägligt än valet genom elektor. Lika väl som väljarna ansågos kunna undvara omgången med elektor, böra de också kunna reda sig utan legaliserat val medelst partilistor.

Det är klart att partiväsendet icke därmed är borta. Skillnaden är den, att det icke blir inskrivet i lagen och av lagen förutsättes som görande en väsentlig insats i själva handlingen.

Vad inflytande en återgång till direkta val skulle ha på den nuvarande partiställningen, därom tillåter jag mig icke hysa någon mening. För mig är detta icke det väsentliga. Det väsentliga är att representationen kommer direkt från folket ute i vårt vida land, varigenom folk och representation bli fastare sammanfogade och staten därmed starkare i sin byggnad.

På grund av vad jag anfört tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag angående återgång till majoritetsval i enmansvalkretsar vid val av representanter till riksdagens andra kammare.

Stockholm den 21 januari 1926.

And. Pers.
